

A Magyar Könyvklub 1994-es Agatha Christie sorozata

Huszthy Zita

*Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 1117 Budapest, Pázmány P. sétány 1/a
zita@huszthy.hu*

Összefoglaló

Tanulmányomat az 1994-ben a Magyar Könyvklub kiadásában megjelent Agatha Christie sorozatról írom. A könyv tipográfusával, Kiss Zsuzsával készített interjúm alapján elemzem a kötetek szerkesztését és megjelenését, kitérve a méretre, terjedelemre, a borítóra, a tartalomjegyzékre és a fejezet kezdésekre. Megvizsgálom, hogy a funkció és a közönység mindezekre milyen hatással volt. Összehasonlítom a más kiadású hazai Agatha Christie krimikkel és megnézem, hogy a borító struktúrája később milyen sorozatokon köszön vissza.

Kulcsszavak: Agatha Christie, funkció, struktúra, kiadó, borító

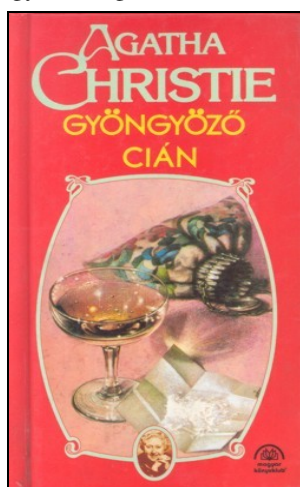
Structure

I write my study about the Agatha Christie series of the Akadémiai Kiadó from 1994. I analyse the construction and outlook of the volumes by using the interview with the typographer, Zsuzsa Kiss. I also mention the size, the extent, the jacket, the contents and the beginning of the chapters. I examine, what effects had the function and the audience on these. I compare these books with the home produced editions of the Agatha Christie crime stories and I look around, what series use the same structure of the jacket.

Keywords: Agatha Christie, function, structure, editor, jacket

Bevezetés

Az Agatha Christie regények nagy népszerűségnek örvendenek Magyarországon, a sorozatnak rengeteg féle

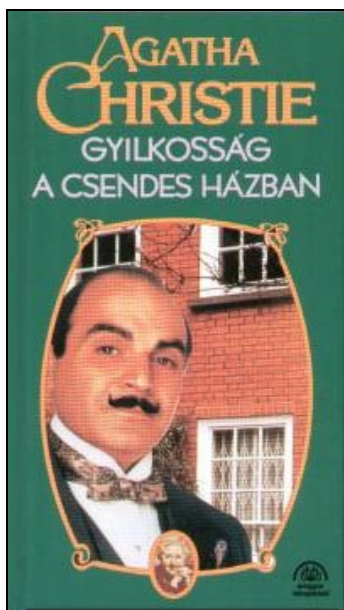
1. kép. Egy a sok színes borító közül (Books.hu 1999)

kiadása látott már napvilágot hazánkban. A Magyar Könyvklub kiadása kiemelkedő, gondos szakemberek (Kiss Zsuzsa, Pintér László) dolgoztak azon, hogy az olvasó minden szempontból elégedett legyen a kötetekkel, akár a forma, akár az olvasás kényelmességének szempontjából. Kiss Zsuzsa saját bevallása szerint többször is előlről kezdte a formázást, mert mire a végére ért, teljesen bele élte magát a történetek klasszikus angol világába és már nem tartotta megfelelőnek az első sorozattervet.

Műszakiszerkesztő

Kiss Zsuzsa főiskolás éveivel együtt 37 éve foglalkozik tipográfiával. A főiskolán megtanulta a kézzel szedést és a betűmetszést, többek között Szántó Tibor is tanította. Ma már számítógéppel dolgozik és meglévő karaktertáblázatokból választja ki a betűtípust, de

előfordul, hogy grafikussal igazított rajta.

2. kép. Gyilkosság a csendes házban (Books.hu 1999)

A Magyar Könyvklubnál alapító tagként dolgozott, jelenleg az Akadémiai Kiadó munkatársa, szótárakat, tankönyveket szerkeszt, különös figyelmet szentelve a tanulók igényeinek. Ez a sorozat a sokadik munkája volt, véleménye szerint, „nincs két egyforma könyv”.

Egy sorozatterv létrehozásánál figyelemmel kell lennie a papírra, a terjedelemre és az olvasóközönségre is. „Olyan sorozattervet kell csinálnom, hogy ha a tizedik kötetnél valami belép akár tartalmilag, akár terjedelmileg, azt is meg tudjam oldani.” A munkafolyamat a fordítóval kezdődik, (tudományos könyv esetében egy lektor is átolvassa a kéziratot), ezután a szerkesztő következik, végül a tipográfus megkapja a skiccet, ami alapján elkészíti a sorozattervet. Ha mást nem, Kiss Zsuzsa a szinopsziseket minden munkája előtt elolvassa, a kéziratot pedig átfutja. „Mint tipográfus, tervező, műszakivezető, sokszor visszakérdezhetsz, »biztosan így gondoltátok ?«”

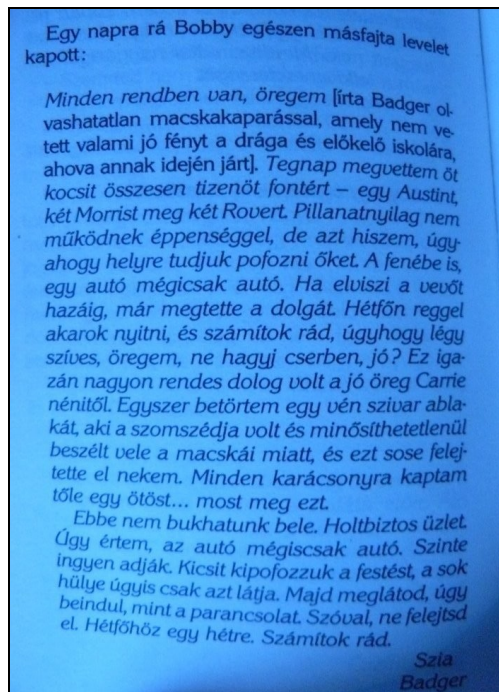
3. kép. Agatha Christie Miért nem szóltak Eavensnek című kötetének gerince (Magyar Könyvklub. 1994)

Az esztétikai szempontokon kívül igyekszik megfelelni a marketingeseknek is, hiszen néhány könyvet kivéve (ezt is) nem csak a tipográfiát, de a borítót is ő tervezi. „A reklámmenedzserekkel nem mindig tudunk közös nevezőre jutni, de én vallom, hogy lehet. Régen is elkészültek ezek a kötetek és sikeresek lettek. Vannak nagyon fontos marketing szempontok, de a kettő külön nem tud működni.”

Borító

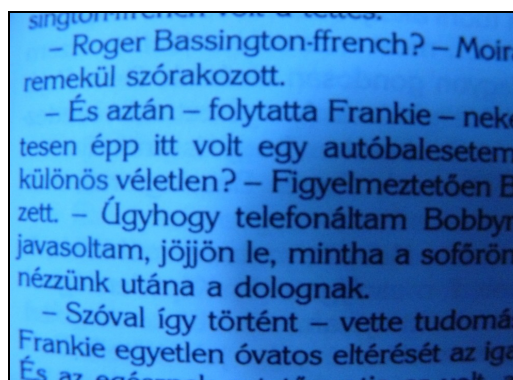
A könyv tipográfiáját a borítóterv (2. kép) szecessziós

stílusú grafikája határozta meg (Pintér László). kétharmad részén fénykép (az egyik Agatha Christie filmből vett, vagy absztrakt) szecessziós kerettel. Ebbe beágyazva alul az író archív portréja ovális keretben. Legfelül a szerző nevének betűi a történet szövegének betűtípusával; talpas vastag, nagy fokozatú, a keretnek megfelelő színű antikvák de a kezdőbetűk egy grafikus segítségével el vannak torzítva, így érve el a szecessziós hatást.

4. kép. Levél az egyik könyvben (Agatha Christie: Miért nem szóltak Eavensnek?. Magyar Könyvklub. 1994)

Ez a leghangsúlyosabb, mert ez a név adja el a könyvet. „Agatha Christie-nél teljesen mindegy, hogy mi a cím, az a lényeg, hogy odamenj, levedd a polcra és megnézd, megvan-e már tőle ez a kötet.” Maga a kötet cím teljesen elütő, groteszk, azonos vonalvastagságú, elütő színű fontokból áll és a mérete is kisebb. „Ez a kettő betűtípus, pont azért, mert nagyon különböző, gyönyörűen kiegészíti egymást, tökéletes harmóniában vannak.”

5. kép. A belső szöveg fontjai (Agatha Christie: Miért nem szóltak Eavensnek?. Magyar Könyvklub. 1994)

A gerincre párhuzamosan került fel (balról jobbra haladva) az író fedélén is látható portréja (ugyanabban

a keretben), a neve és a kötet cím, utóbbi kettő között megfelelően nagy távolság, hogy egy esetleges hosszabb cím esetén se tűnjön összeolvashatónak (3. kép). A betűtípusok fejenként megegyeznek a fedélen lévőekkel.

A borító hátlapján az ismertető sorkizártan, behúzás nélkül (7. kép). „Ma már ragaszkodom hozzá, hogy a hátsó ismertető szöveg pontokba legyen szedve, a mai embereknek nincs idejük elolvasni.” A szöveg alatt újra Agatha Christie portréja, csak itt nagyobb méretben, mind a három oldalon öt hangsúlyozzák.

A borítók a szivárvány szinte minden színében pompáznak, az író neve, a kötet cím és a képek mindig különböző színekben, de sosem giccsesen (1. kép). „Zseniálisan lettek összeválogatva a színek, bátran, határozottan. Ha megnézed a polcon a kirakott sorozatot, vonzza a szemet.”

Tartalom	
ELSŐ FEJEZET	A baleset 9
MÁSODIK FEJEZET	Apák és fiúk 15
HARMADIK FEJEZET	Vonaton 21
NEGYEDIK FEJEZET	A halottszemle 29
ÖTÖDIK FEJEZET	Caymanék 34
HATODIK FEJEZET	A piknik vége 42
HETEDIK FEJEZET	Megmenekülés a haláltól 51
NYOLCADIK FEJEZET	A fénykép rejtélye 60
KIENCEDIK FEJEZET	Ami Mr. Bassington-frenchet illeti 69
5	

6. kép. A tartalomjegyzék (Agatha Christie: A vörös sál. Magyar Könyvklub. 1994)

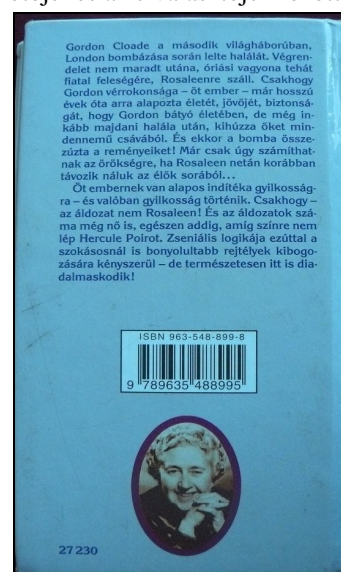
Talán pont ennek köszönhető, hogy a könyv kívülről még mindig modernnek, frissnek hat a 15 évvel ezelőtti kiadás ellenére.

Betűtípus

A tartalom szövegének betűtípusát tehát a borító hatására választotta a tipográfus. Az erős kontrasztú, talpas, nagy fokozatú antikvák, a szecessziós betűkre emlékeztetnek „a könyvet a maga korába helyezik

vissza”. A verzál betűk különösen esztétikusak, ami a sok név előfordulása miatt is fontos (5. kép). A nagy méretű és szellős elhelyezkedésű fontok okára később visszatérek.

A leveleket (4. kép) verzállal szedték, az egészet 10 ponttal beljebb húzva. Az elbúcsúzás jobbra van zárva ezzel is érzékeltetve, hogy a történet szerint ezek kézzel írott levelek. A borítón belül szereplő szövegeket (a kiadó márkanévét kivéve) mind ugyanennek a betűtípusnak a változataival írták. Ebben a kötetben még van méretbeli különbség a kötőjel és az elválasztójel között.

7. kép. Agatha Christie Zátonyok közt című művének hátlapja (Magyar Könyvklub. 1994)

Tartalomjegyzék

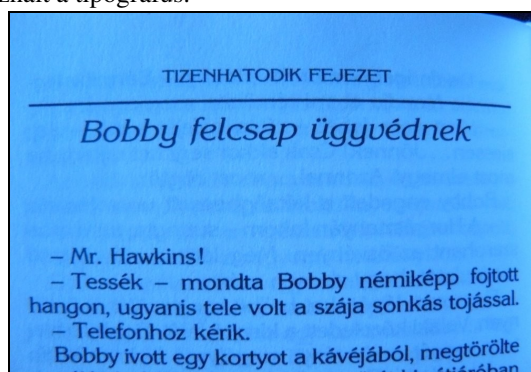
A tartalomjegyzék (6. kép) a könyv elején szerepel az oldal közepére zárva. „Zárhattam volna ezt szépen oldalhoz, de akkor a jobb fele a lapnak üres marad. Zárhattam volna optikai középre, de akkor furcsán nézett volna ki. Tehát bezártam középre, és ebben a foltban tényleg szépen néz ki.”

A jegyzék teljesen letisztult, szellős, könnyen lehet benne keresni. Fent a „Tartalom”, kicsit nagyobb fokozattal, mint az alatta levő szöveg., címeiktől több üres sor választja el, nem vízszintes vonal, vagy egyéb lénia.

A fejezetek számai ki vannak írva álló kiskapitális betűkkel (negyedik, harmincötödik fejezet). „Azt gondoltam, legyünk szépek, legyünk harmonikusak, ezt kívánja meg ez a klasszikus angol téma”. A címek verzállal és nagyobb fokozattal vannak szedve, a fejezetszámok alatt szerepelnek, folytatásukban az oldalszám tabulátor nélkül, sima szóközzel. „Az olvasónak az a fontos, hogy a szeme rögtön tudjon szelektálni, ha ránéz egy oldalra. Ez a két típus (verzál és kiskapitális) gyönyörűen kiemeli és kiegészíti egymást.”

Belső fejezetcímek, fejezetkezdés és oldalszámok

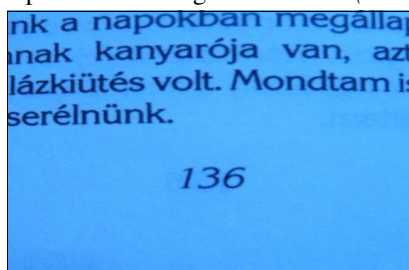
A könyvek belsejében a fejezetek címeinek és számainak ugyanaz a formája (álló kiskapitális, kurzív), mint a tartalomjegyzékben, csak nagyobb fokozattal és a kettőjük elválasztó margótól margóig érő 10 pontos vízszintes fekete vonallal (8. kép). „Visszahozhattam volna a tartalomjegyzékbeli formát, de nekem kíváncsi voltam, hogy ez a vonal nincs ott, akkor, ugyan jó lesz, de nem olyan hangsúlyos, nem az igazi.” Ha a fejezetek csak számmal vannak jelölve, akkor arab, félkövér álló számok kerülnek a kötetekbe. Alcímek esetében álló verzál betűket használt a tipográfus.

8. kép. Fejezet fejléce (Agatha Christie: Egy marék rozs. Magyar Könyvklub. 1990)

A szerkesztő elmondta, ő mindig a tartalomjegyzéket nézi meg először és a leghosszabb címhez szabja a fejezetcímek struktúráját. A könyvbe is belelapoz, mivel az alcímek nem mindig szerepelnek a tartalomjegyzékben és ezeket is figyelembe kell venni. „A fejezetek beütése mm-re azonos kell, hogy legyen, akkor is ha az egyik öt soros.”

A fejezetek bekezdései egyszerű 10 pontos beütések, ennek oka, hogy egy ilyen sorozatnál nem kizárt, hogy az egyes részek párbeszéddel fognak kezdődni (8. kép). Az

9. kép. Oldalszám (Agatha Christie: M vagy N?. Magyar Könyvklub. 1994)

ilyen esetekben a gondolatjelet mindig beljebb kell ütni egy kvirtel, ami tompa sorkezdés, vagy iniciálé esetén nem lehetséges. Van egy olyan sorozatom, amit iniciáléval kezdtünk, aztán a harmadik kötetben

párbeszéddel kezdődött egy fejezet. Átfogalmaztam a mondatot, hiszen nem tudtam megoldani. A következő kötetnél a szerkesztő már magától átírta, hogy iniciáléval tudjunk kezdeni, mert már nem tudtunk leállni vele. Egy ilyen típusú könyvnél viszont ez nem fordulhat elő.” Az oldalszámok a lapok alján, középen helyezkednek el (9. kép). Ugyanazok a típusú fontok, fokozatuk megegyezik a szövegével, viszont kurzívok; „a címet hozzák vissza, együtt egy keretet alkotnak”.

Funkció

A könyv, műfaji szempontból kikapcsolódáshoz (utazáshoz, nyaraláshoz) való olvasmány. „Hazamész a napi tíz órás munka után, nem biztos, hogy ezt lesz kedved olvasni. De, ha elutazol, zsebre vághatod és viheted magaddal.” Ez a szempont határozta meg a könyv méretét (kis helyen is elfér), a kemény, fóliázott borítót, és az erős, tartós kötést, a lapok össze vannak fűzve, nem ragasztva, gyorsan peregnek, könnyű őket lapozni. A borító túlnyúlik a belső papír szélein, ezzel is védve a lapok épségét (10. kép). A fontok méretére ez is hatással volt; „ezt a könyvet gyönyörűen tudod olvasni, még a mozdító villamoson is, hiszen nagy a fokozata”.

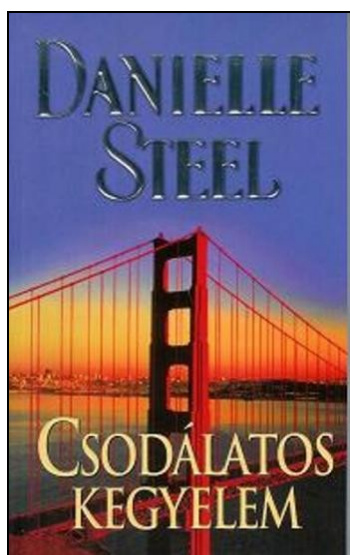
10. kép. A borító túlnyúlik a belső lapok szélein (Agatha Christie: Gloriette-et a hullának. Magyar Könyvklub. 1994)

Terjedelem

Ezek a történetek nem túl hosszúak, a szerkesztésnél fontos szempont volt egy elfogadható terjedelem létrehozása. Ez hatással volt a betűtípus fokozatára (nem csak az olvashatóság miatt nagyobb a mérete), a margó méretére, a könyv formájára (hosszúság, vékony) és arra, hogy a fejezetszámok ki lettek írva betűvel. „Ha csak fél ponttal kisebbre vesszük a fontokat, akkor már nem elfogadható a terjedelem.”

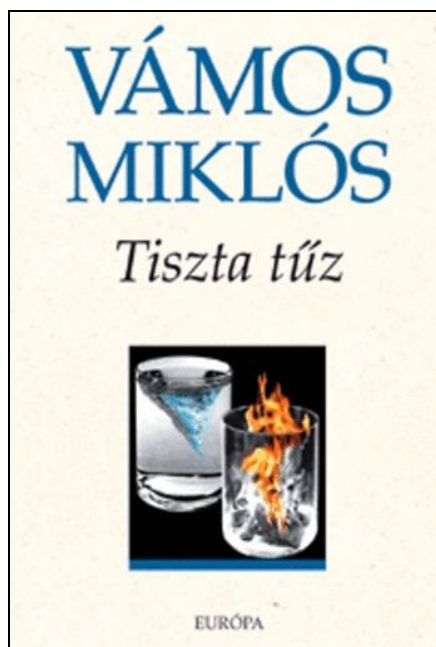
Kontrasztok

A könyv tele van ellentétekkel; nagy fokozat, szűk oldalak, derűs, szellős betűk, véres, hátborzongató történetek, az író bájosan mosolygó portréja a címlapon és a gyilkos fegyver, vagy szúrósan néző

11. kép. Egy a sok ponyvasorozat közül, amelyik leutánozta a struktúrát (Daniel Steel: Csodálatos kegyelem, Maecenas Kiadó, 2008)

detektívek a fölötte lévő fényképen. „Agatha Christie-ben engem mindig csodálattal tölt el, ahogy behelyezi a történetet abba a klasszikus angol világba az ötörai teával és a komornyik csöngetésével. Ebben a kimért látszólag nyugodt világban történnek ezek a borzalmak.” Ez a kontraszt tükröződik a szerkesztési ellentétekben is.

12. kép. A legújabb kiadású Vámos Miklós könyvek is hasonló fedéltervvel készülnek (Európa Könyvkiadó, 2009)

Koppintások

A borító esztétikus, arányos, feltűnő kinézete nem csak a közönség körében váltott ki elismerést. Sok kiadónak

megtetszett és vagy egy az egyben átvette a saját Agatha Christie sorozatához (pl. az Európa kiadó), vagy lekoppintotta a struktúrát más sorozatokhoz, ahol az író neve volt a vonzó tényező (11., 12. kép). A név felül (arany metszésben), nagy díszes, színes, talpas,

13. kép. Egy meglehetősen otromba kiadás (Hunga-Print. 1989)

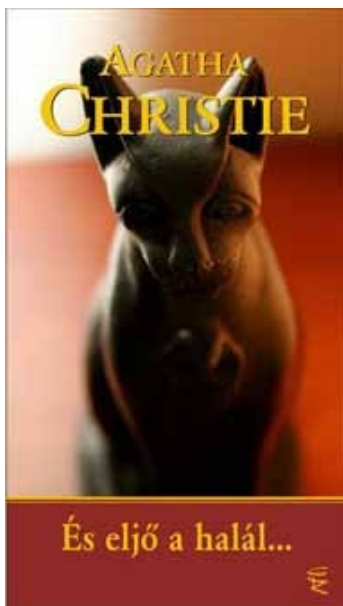
kontrasztos betűkkel, a cím szerényebb, kevésbé központi részén helyezkedik el a borítónak, középen egy hatásos fénykép.

Más kiadások

Agatha Christie krimijeit Magyarországon rendkívül nagy népszerűségnek örvendenek. Kb. 15 hazai kiadása jelent meg a sorozatnak. A rendszerváltozás előtti köteteket a silány papír és igénytelen nyomdatechnika ellenére is igyekeztek esztétikusan szerkeszteni. Vékony papírborítóval, rajta hatásadás képpel (néha nagyon idétlenek) adták ki őket. Az Európa Kiadó adta ki a legtöbbet (8-at), többek közt kétnyelvű könyvként és képregényként is. Sajnos ez nem minden esetben volt így (13. kép). Ez a könyv rossz minőségű újrahasznosított papírra készült, a címlap színe és a fényképen a lila téglafal teljesen elütnek egymástól. Az író nevét éppen csak nagyobbra vették és kövérítették, de ezen kívül nem sok különbözteti meg a címtől. A lapok ragasztva vannak és a fólia inkább csak olcsó hatást kelt, mint véd.

Az Európa Könyvkiadó legújabb krimisorozata az írónőtől szinte mindenben hasonlít elődjéhez (14. kép); ugyanaz a méret, kötés, betűtípus, sőt, még Agatha Christie círadás neve az előző borítóról is megjelenik a belső kötet cím fölött. A fedőlap elrendezését változtatták csak meg. Eltűnt a keret és az író portréja, valamint a kötet címet verzál helyett talpas antikvákkal írták,

megszüntetve ezzel az író neve és e közötti harmóniát. A betűk azonos színűek, a hátoldalon a krimi királynőjének aláírása és a lénia közé foglalt ismertető.

14. kép. Az Euróvia Kiadó legújabb Agatha Christie sorozatának egyik kötete (2006)

Következtetések

A könyvek klasszikus világának és Agatha Christie finom, igényes stílusának köszönhetően a legtöbb kiadó (különösen az Európa) nem taszítja ezeket a könyveket a

bűnügyi ponyváknak fenntartott hatásvadász, giccses, rossz minőségű papírra nyomott sorozattervek közé. Az író neve már klasszikusnak számít, mint Conan Doyle-é. Nem szükséges, hogy a dizájn adja el a könyvet, elég, ha megfelelően feltűnő helyre kerül az író neve. Általában jellemzőek a nagyobb fokozatú betűk és a legújabb kiadások esetében a kemény, fóliázott tábla, követve ennek az első ilyen kiadásnak a kötését.

Források

Kiss Zsuzsával, a sorozat műszakivezetőjével készített interjúm. 2009. 12. 04.

Képek

- Book.hu (?). *Romantikus regények*. Legutóbbi frissítés: ?.
URL: book.hu/konyv/788/Csodalatos-kegyelem.html
- Bookline (2001). Könyv. Agatha Christie: *És eljő a halál*.
Legutóbbi frissítés: ? URL: [http://bookline.com/product/home!execute.action?id=62527&type=22&v=Christie Agatha Es eljo a h alal #popup:popup1000](http://bookline.com/product/home!execute.action?id=62527&type=22&v=Christie%20Agatha%20Es%20eljo%20a%20halal#popup:popup1000)
- Books.hu (1999). *Termékoldal*. Legutóbbi frissítés: ?.
URL: books.hu/gyilkosság_a_csendes_hazban
- Books.hu (1999). *Termékoldal*. Legutóbbi frissítés: ?.
URL: books.hu/gyongyozo_cian
- Books.hu (1999). *Termékoldal*. Legutóbbi frissítés: ?.
URL: books.hu/tiszta_tuz